

IK KON VANNACHT NIET SLAPEN.

Misschien waren het zenuwen over vandaag, een dag die Heleen bij me had aangekondigd met de woorden “er zijn bijna alleen maar vrouwen” – waarbij ik inderdaad de associatie van “een kippenhok” moest onderdrukken – wat inderdaad echt een wonderlijk woord is, dankjewel Lindertje – Maar er was ook een mug in mijn slaapkamer. Er was een kat die steeds op mijn kussen wilde liggen.

En zo rond een uur of vijf waren de vogels er alweer, die me uit volle borst begonnen te wekken uit een slaap waar ik nooit echt aan begonnen was. Maar ik zag geen mug, geen kat, geen vogels. Ik zag alleen maar wezens die mijn rust kwamen verstoren.

En toen dacht ik: ah! Mijn column is blijkbaar al begonnen. Want dit is dus hoe ik naar dieren kijk. Of eigenlijk: hoe ik niet naar dieren kijk.

Ik doe deze column in mensentaal. En dat vind ik echt jammer, en beperkt. Maar ik moet het doen met de woorden die ik tot mijn beschikking heb – en dat zijn woorden in mensentaal. Gevoed door mensenkennis, en niet gehinderd door enig begrip van de talen van alle andere dieren. Maar die mensentaal heeft ook een voordeel. Want als een thema TE groot, TE verdrietig is, zo ondraaglijk dat je er eigenlijk meteen van in tranen uitbarst, en terecht – dan kun je in mensentaal je toevlucht nemen tot oude woorden.

En daarom waren we hier vandaag bij elkaar. Om de balans te herstellen in de relatie tussen mens en dier.

Ik weet niet hoe bijbelvast jullie zijn, maar gisteravond werd toevallig mijn geheugen weer eens opgefrist over het scheppingsverhaal. En ik denk dat het hier wel van belang is. Op dag vijf schiep God de vissen en de vogels – en hij zag dat het goed was. Op dag zes schiep hij eerst het vee en de wilde dieren, en daarna de mensen, u kent ze wel, Adam en Eva. En toen zei God tegen ze: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk; bevolk de aarde en onderwerp haar; heers over de vissen van de zee, over de vogels van de lucht, en over al het gedierte dat over de grond kruipt.’ (Genesis 1:28)

Nou. Dat hebben we gedaan. Het is sindsdien niet zo lekker gegaan tussen ons en de dieren. En daarom waren we hier vandaag bij elkaar. Om de balans te herstellen in de relatie tussen mens en dier. Ah, een soort relatietherapie, dacht ik toen ik dat hoorde. Maar dan met maar één van de twee partners. Dus dit was eigenlijk een individuele sessie, voor de menselijke helft van de relatie. Misschien zitten de dieren op dit moment in hun eigen therapiesessie om hun hart uit te storten over ons – we horen van Lindertje wel wat ze allemaal over ons te klagen hebben – en komen we daarna dan weer samen.

Ik ben vast niet de enige die het zich de hele ochtend heeft afgevraagd: **waar zijn de dieren?** Het werd een soort olifant in de kamer, dat ik begon te denken: was er maar een olifant in de kamer! En ik dacht: we kunnen wel leuke vragen bedenken om aan kippen te stellen, maar moeten we niet eigenlijk leren luisteren naar WAT VRAAGT DE KIP ONS? Wat vragen dieren ons wat wij niet horen? Niet willen horen. Of niet meer kunnen horen.

Misschien vroeg die mug vannacht wel: Mag ik een beetje van je bloed? Want ik heb zelf niet genoeg. Misschien vroeg mijn kat: Mag ik even bij je liggen, want mijn kleine kattenhartje gaat zo tekeer. En misschien vroegen de vogels: Willen jullie alsjeblieft even de gordijnen opendoen en zien wat een prachtige dag het vandaag weer is? En misschien vroeg Bootsy, de hond van Gemma die hier nota bene officieel niet eens naar binnen mocht, misschien vroeg Bootsy net wel: ja hallo, waar kan ik me inschrijven voor die vakbond van Marjolein?

Maar wij hebben niet écht geluisterd, omdat we zo druk waren met onze mensentaal. Want het is geloof ik niet zo dat dieren geen vragen stellen. Het is eerder zo dat wij moeite hebben om die te verstaan. Wij zijn zo druk met onze eigen mensenwoorden. Vleesvee, vleesvrije stad, dubbeldoelkoe, ketjapkip, kop, poten, jongen, maar ook: kistkalf, plofkip, chieftig officer.

En ook een sterk staaltje mensentaal: attitude behaviour gap. Ik ben blij dat ik vandaag een begrip heb geleerd voor de vreemde realiteit dat ik óók moet huilen om veewagens op de snelweg, en toch ook worst lust.

Dus nee, ik weet niet of we vandaag echt aan luisteren zijn toegekomen. Maar ik geloof wél dat wij dat kunnen.

Wij zijn volgens mij, misschien omdat wij op dag zes zijn geschapen en niet op dag vijf, de enige soort die in staat is om ook de vragen te verstaan die niet gesteld worden.

Ik ben vast niet de enige die het zich de hele ochtend heeft afgevraagd: waar zijn de dieren?

We voelen, net als kinderen, een heel direct lijntje met dieren – als we onszelf tenminste toestaan om dat te voelen. De oer-speelsheid waar Lindertje het over had, die we hopelijk allemaal even gevoeld hebben toen we de kip in onszelf vrijlieten. De automatische reflex om kippen in de eerste plaats verschrikkelijk LEUK te vinden, in plaats van een recept ervoor te willen. Om in huilen uit te barsten bij het zien van een krulstaartje in een veewagen op de snelweg.

Dat lijntje is er. En ik ben ervan overtuigd dat elk mens in staat is om het te voelen, maar dat hier vandaag wel een groep mensen bij elkaar is die het een tikkie extra goed voelt.

Een beetje: iemand moet het voelen. Dus doen wij het maar. De vraag waar ik zelf mee naar huis ga is vooral: moeten WIJ, intelligente, artistieke en sociale wezens die we zijn, de dieren zichtbaar en hoorbaar maken? Moeten WIJ de dieren individualiseren - of moeten ze dat lekker zelf doen?

Na vanochtend staat ons 'dierenoor' wel open, denk ik zo. Dus ALS het moment daar is dat de dieren zelf aan tafel komen – dan kunnen wij echt naar ze luisteren. En ik wil eigenlijk afsluiten met dat al even te oefenen, zodat we voorbereid zijn, en om recht te doen aan alle dieren die vandaag niet waren uitgenodigd:

dus misschien
als we HEEL stil zijn
dan horen we ze
misschien.
Heel even.

Live-column door Suus van de Kar
Voorgedragen op 16 april 2026
Startbijeenkomst Symbio Kunst Lab

